

KISA KLASİKLER / 49

JULES BARBEY
D'AUREVILLY
Kırmızı Perde

ÇEVİRİ: AYSEL BORA

♥ can
klasik

JULES BARBEY
D'AUREVILLY
KIRMIZI
PERDE

Can Klasik

Kırmızı Perde, Jules Barbey d'Aurevilly

Fransızca aslından çeviren: Aysel Bora

Le rideau cramoisi

İlk baskı: 1874

Bu çeviriye kaynak alınan baskı: Gallimard, 2018

© 2021, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Aralık 2021, İstanbul

Bu kitabın 1. baskısı 3 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Ayça Sezen

Düzeltili: Ebru Aydın

Mizanpaj: Emin Petek

Sanat yönetmeni: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak illüstrasyonu: Dilara Karakaş

Baskı ve cilt: Türkmenler Matbaacılık Reklam San. ve Tic. Ltd. Şti.

Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. No: 16-18

Topkapı, İstanbul

Sertifika No: 43087

ISBN 978-975-07-5463-0

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750754630

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

JULES BARBEY
D'AUREVILLY
KIRMIZI
PERDE

ÖYKÜ

Fransızca aslından çeviren

Aysel Bora

♥can

Jules Barbey d'Aurevilly'in Can Yayınları'ndaki diğerk kitabı:

Şeytani Öyküler, 2008

JULES BARBEY D'AUREVILLY, 1808'de Saint-Sauveur-le Vicomte'ta doğdu. Paris'teki Stanislas Koleji'nde ve Caen'de Hukuk Fakültesi'nde öğrenimini tamamladıktan sonra Paris'e yerleşti. Joseph de Maistre ve Stendhal'in eserlerinden etkilenen, Balzac'ın yazdıklarına büyük bir hayranlık duyan Barbey, çeşitli gazete ve dergilere makaleler yazdı, moda eleştirmenliği yaptı. 1846'da Katolikliğe dönerek *Katolik Dünyası Dergisi*'ni çıkardı. 1852'de edebiyat eleştirmeni olarak *Bonapartist gazete Le Pays*'ye girdi. Bir süre sonra imparatorluk fikrinden uzaklaştı ve muhalif bir kimliğe büründü Yazdığı eleştirilerde zaten keskin olan dili giderek sertleşti. 1874'de basılan *Şeytani Öyküler* hakkında kovuşturma açıldı. Barbey dostlarının müdahalesiyle mahkemeye çıkmaktan kurtuldu. 1889'da Paris'te öldü.

AYSEL BORA, 1943'te İstanbul'da doğdu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdikten sonra *Meydan Larousse* ansiklopedisinin çevirmen kadrosunda görev aldı. Bugüne değin, aralarında Jean-Paul Sartre'ın *Aydınlar Üzerine*, Georges Simenon'un *Hollanda'da Bir Ev*, Amin Maalouf'un *Ölümcül Kimlikler*, Nathalie Sarraute'un *Şimdi* ve *Açınız* adlı yapıtlarının da bulunduğu pek çok kitabı dilimize kazandırdı.

KIRMIZI PERDE

Really.

Çok, çok uzun yıllar önceydi, avlanmak üzere Batı'daki bataklıklara gidiyordum –o tarihlerde, gideceğim yerlerle tren bağlantısı olmadığından– Rueil Şatosu kavşağından geçen ve o sırada içinde tek bir yolcu bulunan ***¹ posta arabasına binmiştim. Her bakımdan dikkati çeken ve kibar çevrelerde sık sık karşılaştığım için tanıdığım bu kişiyi, izninizle Brassard vikontu diye adlandıracagım. Yersiz bir önlem büyük ihtimalle! Paris'in kibar çevresi denilen yüzlerce kişi onun gerçek adını şuraya konduruverir... Saat akşam beş sularıydı. Güneşin solgun ışıkları, arabacının her kırbaç şaklatışında –yaşamın aynası gibi, ilk çıkışta kırbacını daima şiddetle şaklatan arabacı!– ağır ağır yükselen kaslı sağrıları görülen dört güçlü atın üzerinde dört nala uçarcasına ilerlediğimiz, iki yanı kavaklar ve çayırarla çevrili tozlu yolu aydınlatıyordu.

Brassard vikontu yaşamının, insanın kendi kırbacını artık pek şaklatamadığı bir demindeydi... Ama o, hani şu

1. Kitaptaki tüm öykülerde, yıldız işaretinin görüldüğü yerlerde orijinal metinde de kent ya da kişi ismi verilmediğinden aslına sadık kalınmıştır. (Y.N.)

İngilizlere yaraşır (İngiltere’de yetiştirilmişti), ağır yaralı bile olsa bunu asla kabul etmeyen ve yaşıyorum diye diye ölen mizaçtaki insanlardan biriydi. Kibar çevrelerde, hatta kitaplarda, tasasız toyluk ve ahmaklık çağını geride bırakanların gençlik budalası tavırlarını alaya almak âdet olmuştur ve bu tavırlarda gülünç bir yan varsa, bu alay haksız da değildir; ama öyle değilse –tersine, bu tavırlara esin kaynağı olan ve kırılmak istemeyen gurur kadar saygı duyulacak bir şeyse– bu hiç de anlamsız değil demiyorum ben çünkü nafile bir şey ama nice anlamsız şey gibi güzel!.. *Teslim olmaktansa ölen* Muhafız Kıtası askerinin duyguları Waterloo’da kahramancadır da, bizi vurmak için süngülerin şiireselliğine sahip olmayan yaşlılık karşısındaki duygularının ondan aşağı kalır yanı mı vardır? Oysa belli bir askerî eğitimden geçmiş kafalar için, her ne konuda olursa olsun asla teslim olmamak Waterloo’daki gibi *en önemli sorundur!*

Teslim olmaya yanaşmayan Brassard vikontu (kendisi hâlâ hayatta ve nasıl yaşadığını az sonra anlatacağım, öğrenmeye değer çünkü) evet, Brassard vikontu, ben *** arabasına bindiğim sırada, insanlar ona, zalim bir genç kadın gibi, utanmazca “ihtiyar çapkın” diyorlardı. Şurası gerçek ki, insanın asla görüldüğünden başka bir şey olmadığı şu yaş konusunda sözcükler ve sayılarla uğraşmayan biri için Brassard vikontu kısaca “bir çapkın” olarak kabul edilebilirdi. En azından, o tarihte delikanlılar konusunda epey tecrübeli olan ve bir düzinesine, Dalila’nın Samson’un saçlarına ettiğini ettiği rivayet olunan V... markizi, altın yaldızlı ve siyah damalı bir hayli kalın bir bileziğin içinde, mavi zemin üstünde, vikontun, şeytanın zamandan çok daha çabuk kızıştırdığı bıyığından bir tutamı büyük bir kurumla taşımaktaydı. Yalnız, yaşlı olsun olmasın, insanların kondurduğu bu “çapkın” sözüne, havailik, incelik ve çıtkırıldımlık

gibi anlamlar katmayın, yoksa Brummell'in¹ delirdiğini ve d'Orsay'in² öldüğünü gören bendenizin, zekâsı, tavırları, görünüşüyle, enginliğiyle, zenginliğiyle, soylu ağırbaşlılığıyla tanıdığı en muhteşem *dandy*³ olan Brassard vikontunu tam anlamıyla tanımış olamazsınız!

Brassard vikontu gerçekten de tam bir *dandy*'ydi! Biraz daha az *dandy* olsaydı, Fransa mareşali olurdu kuşkusuz. Genç yaşından beri, Birinci İmparatorluk'un son döneminin en parlak subaylarından biri olmuştu. Alaydaki silah arkadaşlarından, onun Murat'vari⁴ zorlu bir Marmont⁵ yiğitliği gösterdiğini pek çok kez işitmişimdir. Bu sayede –ve savaş davulları çalmadığında pek kararlı ve serinkanlı olan kafasıyla– askerî hiyerarşinin en yüksek basamaklarına çok kısa zamanda yükselebilirdi ama ah şu *dandy*'lik merakı!.. *Dandy*'liği disiplin duygusu, hizmette kusursuzluk, vs. vs. gibi bir subayı subay yapan niteliklerle harmanlarsanız, bu karışımında subaydan neler artakalacağını ve onun bir barut fıçısı gibi havaya uçup uçmayacağını görürsünüz! Subay Brassard yaşamı boyunca yirmi kez havaya uçmadıysa bunun nedeni bütün *dandy*'ler gibi mutlu olmasıydı. Mazarin⁶ olsa, ondan ya-

1. George (Beau) Brummell (1778-1840): İngiltere'de erkek modası ikonu, İngiliz *dandy*'si. (Ç.N.)

2. Kont Alfred d'Orsay (1801-1825): Amatör Fransız sanatçısı, modacı, Fransız *dandy*'si. (Ç.N.)

3. *Dandy*, *dandy*'cilik: 19. yüzyıl başlarında, 1813-1816 yılları arasında yayılan, giyim kuşam, zevkler ve yaşam tarzında estetik kurallarına ve modaya aşırı özenme akımı. (Ç.N.)

4. Joachim Murat (1767-1815): Fransız mareşali, imparatorluğun en iyi süvarilerinden biri. (Ç.N.)

5. Louis de Marmont (1774-1852): Ragusa dükü, Fransa mareşali. 1814'te Müttefikler'le gizlice müzakereye oturdu, bu tutumu Napoléon'un tahtı bırakmasına neden oldu. (Ç.N.)

6. Jules Mazarin Mazarini (1602-1661): İtalyan asıllı Fransız kardinali ve devlet adamı. Westfalya Barış Antlaşması'yla Otuz Yıl Savaşı'nı sona erdirmiştir. Usta bir diplomat olmasının yanı sıra kendisine ve yakınlarına çıkar sağlamasıyla ünlüdür. (Ç.N.)

rarlanırdı – kız yeğenleri de ama bambaşka bir nedenle tabii: Vikont müthiş yakışıklı biriydi.

Herkesten çok askerlere gerekli olan bir güzelliğe sahipti çünkü güzellik olmadan gençlik olmaz, ordu ise Fransa'nın gençliğidir! Aslında yalnız kadınları değil, bizzat koşulları da –ah şu koşullar– baştan çıkararak bu güzellik, Yüzbaşı Brassard'ın başının üstündeki tek koruyucu değildi. Norman ırkından galiba, Fatih William'ın¹ soyundan ve söylenenlere bakılırsa epeyce gönül çaldığı da olmuştu... İmparatorun tahttan feragatinden sonra, doğal olarak Bourbon'ların² safına geçmiş, Yüz Gün'de³ ise doğaüstü biçimde onlara bağlı kalmıştı. Bu yüzden vikont, Bourbon'ların ikinci dönüşlerinde, bizzat X. Charles'ın⁴ (o günlerde henüz MONSIEUR⁵ idi) elinden Saint-Louis Nişanı'yla onurlandırılmıştı. Bütün bir Restorasyon⁶ dönemi boyunca yakışıklı Brassard'ın Tuileries'de hiçbir nöbeti yoktu ki, Angoulême düşesi⁷ geçerken ona bir-iki çift tatlı söz söylemesin. Çektiği çilelerle katılaştıran bu kadın, yüzbaşıya gelince yumuşamasını biliyordu. Bu yakın ilgiyi gören bakan, MADAM'ın⁸ böylesine özel yakınlık gösterdiği bir adamın ilerlemesi için her şeyi yapardı; ama dünyanın en iyi niyetli insanı olsanız da –bir teftiş gününde–

1. I. William (1027-1087): 1035'te Normandiya dükü, 1066'dan itibaren İngiltere kralı oldu. (Ç.N.)

2. Fransız prenslik ailelerinin pek çoğunun adı. (Ç.N.)

3. 20 Mart (Elbe Adası'ndan dönen I. Napoléon'un Paris'e gelişi) ile 22 Haziran 1815 (Napoléon'un ikinci defa tahttan feragati) arasındaki dönem. (Ç.N.)

4. X. Charles (1757-1836): XVI. ve XVIII. Louis'nin erkek kardeşi, 1824-1830 arasında Fransa kralı. 1830 Devrimi'yle tahttan indirildi ve sürgünde öldü. (Ç.N.)

5. Fransa'da 16. yüzyılın ikinci yarısından itibaren kralın kendinden sonraki erkek kardeşlerinin en büyüğüne verilen sıfat. (Ç.N.)

6. Fransa'da Bourbon'ların tahta dönüşlerinden (1814), 1830' daki çöküşlerine kadar olan Eski Rejim'e dönüş dönemi. (Ç.N.)

7. Maria Thérèse (1778-1857): Maria Antoinette'in büyük kızı. (Y.N.)

8. Kralın erkek kardeşlerinin en büyüğünün karısına verilen sıfat. (Ç.N.)

görevle ilgili bir görüş bildiren üstüne karşı, alayının önünde kılıcına davranan bu azgın *dandy* için yapılabilecek hiçbir şey yoktu... Onu divanîharpten kurtarmak yetmiş de artmıştı bile. Brassard vikontu, disiplini hiçe sayma huyunu her yere taşımıştı. Tamamen subay kimliğine büründüğü savaş alanlarının dışında askerî yükümlülüklerle asla sınırlanamamıştı kendini. Sözgelimi onun bitmek tükenmek bilmeyen, uzun süreli görevden uzaklaştırma tehlikesini hiçe sayarak garnizondan gizlice ayrılıp komşu kasabaya eğlenmeye gittiği ve garnizona kendisini seven birkaç askerinin haber vermesi üzerine, ancak resmi geçit ve teftiş günleri döndüğü çok görülmüştü; çünkü üstleri, emirleri altında hiçbir disipline ve kurala gelemeyen bir adamın bulunmasına pek aldırmaz etmiyorlarsa da, tersine askerleri ona tapıyordu. Onların gözünde mükemmel biriydi Yüzbaşı Brassard. Onlardan bütün istediği çok yiğit, çok titiz ve çok şık olmaları ve böylece *on saatlik izinden* ve hepsi de birer başyapıt olan üç-dört eski Fransız şarkısından, o mükemmel, o sevimli görüntüleriyle aklımızda kalan eski Fransız askeri tipine uygun davranmalarıydı. Belki onları düelloya fazlaca özendiriyordu ama bunun askerlik ruhunu geliştirmek için bildiği en iyi yol olduğunu iddia ediyordu. “Ben hükümet değilim,” diyordu, “kendi aralarında yiğitçe dövüşüklerinde onlara verebilecek madalyam da yok ama sahip olduğum başka aksesuarlar (çok büyük bir servete sahipti) var: eldivenler, yedek palaskalar ve talimatlara ters düşmedikçe takıp taşıtırabilecekleri her tür ıvır zıvır...” Öyle ki, emrindeki bölük, kılık kıyafetinin güzelliğiyle, zaten çok parlak olan Muhafız Alayı'nın bütün öteki humbaracı bölüklerini silip geçiyordu. Böylece, Fransa'da askerlerin hep teşne oldukları, kendini beğenmişlik ve gösteriş merakını, biri büründüğü biçim, diğeri uyandırdığı kıskançlıkla sürekli kışkırtan bu iki öğeyle

askerlerin benliğini aşırı derecede kıskırtıyordu. Alaya bağlı diğer bölüklerin onunkini nasıl kıskandıklarını siz anlayın artık. Onun bölüğüne girmek için de, bölükten atılmamak için de çok çaba harcanırdı.

Brassard vikontu, yüzbaşının, Restorasyon dönemindeki son derece özel durumu işte böyleydi. O tarihte imparatorluk dönemindeki gibi her sabah her şeyi bağışlatan yiğitlik örneği eylemler de yapılamadığından, arkadaşlarını şaşkına çeviren ve ateş hattında olsa, yaşamını da aynı yürekle ortaya koyarmışçasına üstlerinin de gözünü bozmayan bu gemlenemez dikbaşlılığın daha ne kadar süreceğini kimseler bilemez, kestiremezken, 1830 Devrimi, üstlerini, onu her gün biraz daha fazla tehdit eden görevden alma derdinden, dert ediyorlarsa tabii, gözükara yüzbaşmayı da bu onursuzluktan kurtarmış oldu. Üç Gün'de¹ ağır yaralanınca hiç sevmediği yeni d'Orléans Hanedanı'na hizmet etmeyi küçüklük saydı. Temmuz Devrimi, bunları, korumayı beceremedikleri bir ülkenin efendileri yaparken, yüzbaşmayı da Berry düşesinin son balosunda dans ederken –fazla yüklendiğinden– incittiği ayağındaki yarıdan ötürü hasta yatağında yakaladı. Ama daha ilk trampet sesinde bölüğüne katılmak için kalkmamazlık etmemiş, yarası yüzünden çizmelerini çekemediğinden gıcır gıcır rujan ayakkabıları ve ipek çoraplarıyla, baloya gider gibi gidip ayaklanmaya katılmış ve bulvarı boydan boya temizleme göreviyle Bastille Meydanı'ndaki humbaracı birliğinin başına geçmişti. Barikatların henüz kurulmadığı Paris'in ürkütücü, tekin olmayan bir havası vardı. Bombolu. Güneş ışıkları peş peşe boşanacak ateş sağanağının öncüsü gibi dimdik inmekteydi; panjurları sıkı sıkıya kapalı bütün bu pencerelerden az sonra ölüm yağacaktı

1. X. Charles'ın 1830 günü meşrutiyeti ve basın özgürlüğünü kaldırdığını ilan etmesi üzerine 27, 28, 29 Temmuz günleri Paris'te yapılan halk ayaklanması. (Ç.N.)

çünkü... Yüzbaşı Brassard, askerlerini evler boyunca ve evlere olabildiğince yakın iki hat üzerine yerleştirdi; öyle ki her iki sıradaki askerler ancak karşıdan açılacak ateşe maruz kalacaklardı, kendisi ise her zamankinden de çok *dandy*'lik ederek, yolun tam ortasında durdu. Bastille'den Richelieu Caddesi'ne kadar iki yanlı binlerce tüfek, tabanca ve filintanın hedefi olarak, belki biraz fazlaca övündüğü göğsünün genişliğine rağmen –Yüzbaşı Brassard, baloda gerdanını gözler önüne sermek isteyen güzel bir kadın gibi, göğsünü ateşe siper etmişti çünkü– hiç isabet almamıştı ki, Richelieu Caddesi'nin köşesinde Frascati önüne geldiğinde ve yoluna dikilen ilk barikatu kaldırmaları için birliğine arkasında toplanma emrini verdiği anda, hem genişliği hem de bir omuzdan diğerine ıslıl ıslıl parlayan uzun gümüş şeritleriyle iki kat daha kışkırtıcı hale gelmiş muhteşem göğsüne bir kurşun yedi ve kolu bir taşla kırıldı ise de, bütün bunlar, onun barikatu kaldırarak coşku içindeki askerlerinin başında Madeleine'e kadar yürümesine engel olamadı. Orada, ayaklanan Paris'ten üstü açık bir arabayla kaçmakta olan iki kadın, o tarihte Madeleine Kilisesi henüz yapım halinde olduğundan, etraftaki taş blokları arasında uzanmış, kan revan içindeki yaralı muhafız subayını görünce, arabaya onu da alarak kendisini Ragusa mareşalinin bulunduğu Gros-Caillou'ya bıraktılar. Yüzbaşı, mareşale askerce şöyle dedi: “Mareşalim, belki de iki saatlik ömrüm kaldı ama bu iki saat için beni nereye isterseniz oraya gönderin!” Ne var ki, yanılıyordu... İki saatten uzun olmuştu ömrü. Göğsünü delip geçen kurşun onu öldürmemişti. Bu olaydan neredeyse on beş yıl sonra kendisini tanıdığımda, yarası kapanmadıkça içki içmesini şiddetle yasaklayan doktorunu ve tıbbı alaya alarak, mutlak bir ölümden ancak Bordeaux şarabı içmesi sayesinde kurtulduğunu iddia etmekteydi.

Kırmızı Perde, D'Aurevilly'nin ilk yayımlandığında büyük edebî ve ahlaki tartışmalara yol açmış *Şeytani Öyküler*'inde topladığı altı öyküden biri. Bu kısa yolculuk öyküsü, Parisli bir beyefendi ile adı dönemin dedikodularına sıkça karışan, etkileyici ve kendini moda-ya ve sosyal yaşama kaptırmış Brassard vikontunun sohbetiyle şekillenir. D'Aurevilly *Kırmızı Perde*'de bir yandan bu yolculukta anlatılan bir yaşam hikâyesiyle okuru öykü içinde yeni bir öyküyle tanıştırırken, bir yandan da gündelik yaşamın basit objelerinin kimi zaman en derinlerde gömülü geçmiş anıları ne denli acımasızca gün yüzüne çıkarabildiğini gösterir.

#dünyaklasikleri #fransızklasikleri #geçmiş #tutku #hafıza #suçluluk #kaçış

Kapak illüstrasyonu: Dilara Karakaş

 can

canyayinlari.com | [f](#) | [@](#) | [t](#) canyayinlari

öykü

ISBN 978-975-07-5463-0

9 789750 754630